

Valtioneuvoston päätös tilapäisen suojelun antamisesta Ukrainan tilanteeseen vastaamiseksi tietyille kansalaisuudettomille henkilöille ja kolmansien valtioiden kansalaisille

Tausta

Valtioneuvosto antoi 7.3.2022 seuraavan päätöksen tilapäisen suojelun antamisesta Ukrainan tilanteeseen vastaamiseksi (149/2022):

Valtioneuvosto on ulkomaalaislain 109 §:n nojalla päättänyt soveltaa 4 päivänä maaliskuuta 2022 annettua Ukrainasta siirtymään joutuneiden henkilöiden joukoittaisen maahantulon tilanteen toteamisesta direktiivin 2001/55/EY 5 artiklan nojalla ja sen seurauksena tilapäisen suojelun antamisesta tehtyä neuvoston täytäntöönpanopäätöstä (EU) 2022/382 sen 2 artiklan 1 ja 2 kohdissa mainittujen henkilöiden lisäksi seuraaviin henkilöryhmiin:

- 1) Ukrainan kansalaiset ja heidän täytäntöönpanopäätöksen 2 artiklan 4 kohdassa määritellyt perheenjäsenensä, jotka pakenivat Ukrainasta vähän ennen 24 päivää 2022 helmikuuta jännitteiden kasvaessa tai jotka olivat unionin alueella juuri ennen kyseistä päivää ja jotka eivät aseellisen konfliktin vuoksi voi palata Ukrainaan;
- 2) Suomessa jo oleskelevat tai Suomeen saapuneet Ukrainan kansalaiset ja heidän täytäntöönpanopäätöksen 2 artiklan 4 kohdassa määritellyt perheenjäsenensä, jotka eivät aseellisen konfliktin vuoksi voi palata Ukrainaan; ja
- 3) täytäntöönpanopäätöksen 2 artiklan 3 kohdassa viitatus kansalaisuudettomat henkilöt ja kolmannen valtion kansalaiset.

Neuvoston tilapäisen suojelun direktiivin käyttöönottamista koskevan täytäntöönpanopäätöksen 2 artiklan 1 kohdassa luetellaan ne henkilöryhmät, joille jäsenvaltioiden on annettava tilapäistä suojelua suoraan päätöksen nojalla. Näitä ovat a) Ukrainassa ennen 24 päivää helmikuuta 2022 asuneet Ukrainan kansalaiset; b) kansalaisuudettomat henkilöt ja muiden kolmansien maiden kuin Ukrainan kansalaiset, jotka saivat kansainvälistä suojelua tai vastaavaa kansallista suojelua Ukrainassa ennen 24 päivää helmikuuta 2022; ja c) edellä tarkoitettujen henkilöiden perheenjäsenet.

Täytäntöönpanopäätöksen 2 artiklan 2 kohdassa puolestaan luetellaan henkilöryhmät, joille on annettava joko tilapäistä suojelua tai antavaa kansallisen lainsäädäntönsä mukaista asianmukaista suojelua. Näitä ovat henkilöt, jotka voivat osoittaa, että he oleskelivat laillisesti Ukrainassa ennen 24 päivää helmikuuta 2022 Ukrainan lainsäädännön mukaisesti myönnetyn voimassa olevan pysyvän oleskeluluvan perusteella ja jotka eivät voi palata lähtömaahansa tai lähtöalueelleen turvallisesti ja pysyvästi.

Tämän lisäksi täytäntöönpanopäätöksen 2 artiklan 3 kohdan mukaan jäsenvaltiot voivat soveltaa tätä päätöstä myös muihin henkilöihin, mukaan lukien kansalaisuudettomat henkilöt ja muiden kolmansien maiden kuin Ukrainan kansalaiset, jotka oleskelivat laillisesti Ukrainassa ja jotka eivät voi palata lähtömaahansa tai lähtöalueelleen turvallisesti ja pysyvästi. Suomessa tilapäistä suojelua tämän kohdan nojalla saavat henkilöryhmät on määritelty valtioneuvoston päätöksen 1) – 3) kohdissa.

Valtioneuvoston päätöksen 3) kohta koskee kansalaisuudettomia henkilöitä ja muiden kolmansien maiden kuin Ukrainan kansalaisia, jotka oleskelivat laillisesti Ukrainassa ja jotka eivät voi palata lähtömaahansa tai lähtöalueelleen turvallisesti ja pysyvästi. Kyse on siten muulla kuin pysyvän oleskelun tai kansainvälistä suojelun perusteella myönnetyllä oleskeluluvalla Ukrainassa oleskelleista henkilöistä. Päätöksen perustelumuistion mukaan, jos tällainen henkilö ei voi palata lähtömaahansa tai lähtöalueelleen turvallisesti ja pysyvästi, on henkilön tilanne käytännössä rinnastettavissa Ukrainassa pysyvästi asuneisiin kansalaisuudettomiin henkilöihin tai kolmansien valtioiden kansalaisiin, joille jäsenvaltiot olisivat velvollisia myöntämään tilapäistä suojelua tai muuta asianmukaista suojelua. Tästä syystä näiden henkilöiden tilanteeseen katsottiin perustelluksi soveltaa neuvoston täytäntöönpanopäätöstä, jolloin perusteet tilapäisen suojelun antamiselle olisivat samat kaikkien niiden kansalaisuudettomien henkilöiden ja 3. valtioiden kansalaisten kohdalla, jotka eivät voi palata lähtömaahansa tai lähtöalueelleen turvallisesti ja pysyvästi.

Suomen kanssa samanlaisen täytäntöönpanopäätöksen 2 artiklan 3 kohdassa viitattuja kansalaisuudettomia ja kolmansien valtioiden kansalaisia koskevan päätöksen oli tehnyt mm. Alankomaat. Se kuitenkin linjasi heinäkuussa 2022, että se ei enää myönnä näille henkilöille uusia oleskelulupia tilapäisen suojelun perusteella. Jo myönnettyjen oleskelulupien voimassaolon piti päättyä maaliskuussa 2023, mutta niitä päätettiin jatkaa 4.9.2023 asti. Alankomaissa on tällä hetkellä noin 4 000 - 4 500 kyseiseen ryhmään kuuluvaa henkilöä. Pääasiallisia lähtömaita ovat Nigeria, Marokko, Algeria ja Turkmenistan.

Alankomaiden heinäkuun 2022 päätös aiheutti sen, että tilapäistä suojelua hakevien kolmansien maiden kansalaisten määrä kääntyi alkuvuodessa pieneen kasvuun. Alkuvuoden jälkeen määrä on pysynyt maltillisella tasolla (30-50 hakemusta/kk). Tammi-heinäkuussa hakemuksia on jätetty yhteensä 503. Suurimmat lähtömaat ovat Nigeria, Venäjä ja Intia. Vuoden 2022 määrä oli 661. Huomioitavaksi, että tilastoissa ei ole tehty eroa siinä, kuinka suuri osa näistä on saanut suojelua valtioneuvoston päätöksen 3) kohdan perusteella ja kuinka monella on ollut pysyvä oleskelulupa tai kansainvälisen suojelun asema. Todennäköistä kuitenkin on, että tällä perusteella luvan on saanut suurin osa kolmansien valtioiden kansalaisista. Myöskään Alankomaista Suomeen saapuneiden määriä ei ole tilastoitu erikseen. Alankomaiden myöntämien oleskelulupien umpeutuessa Suomesta tilapäistä suojelua hakevien kolmansien maiden kansalaisten määrä saattaa kääntyä lähikuukausina maltilliseen kasvuun.

Perustelut uudelle valtioneuvoston päätökselle

Venäjän aloittaman hyökkäyssodan alussa jäsenvaltioihin saapui nopeasti suuria määriä Ukrainasta paenneita henkilöitä, ja liike Ukrainasta pois myös jatkui korkealla tasolla vuoden 2022 aikana. Tällöin oli paitsi tarve antaa sujuvasti tilapäistä suojelua sitä tarvitseville ukrainalaisille, myös mm. tarve nopeille ja selkeille ratkaisuille, joilla pyrittiin varmistamaan, ettei unionin (ja Suomen) alueelle jäisi suuria määriä Ukrainasta paenneita kolmansien valtioiden kansalaisia ilman oleskeluoikeutta ja mahdollistamaan heille oleskelua ja paluuta koskevien järjestelyjen tekeminen. Samalla oli tarve välttää turvapaikkamenettelyn ruuhkautuminen.

Tarve tarjota tilapäistä suojelua Ukrainan kansalaisille ei ole poistunut. Nyt puolitoista vuotta sodan alkamisen jälkeen valtioneuvoston päätöksen 149/2022 kohdassa 3) viitatuilla kansalaisuudettomilla ja kolmansien valtioiden kansalaisilla on ollut jo pitkään mahdollisuus poistua Ukrainasta ja tehdä oleskeluoikeuteensa ja paluuseen liittyviä järjestelyjä, mukaan lukien mahdollisuus hakea EU:n alueella oleskelulupaa. Koska tilapäisen suojelun antaminen näille henkilöille perustuu jäsenvaltion omaan kansalliseen harkintaan, ei näillä henkilöillä ole myöskään perusteita olettaa voivansa saada tilapäistä suojelua ja jäädä unionin alueelle sen turvin. Lähtökohtana näiden henkilöiden osalta on paluu kotimaahan, jos edellytykset oleskella unionin alueella eivät täyty. Koska kyseinen henkilö on oleskellut Ukrainassa muun kuin kansainvälisen suojelun perusteella myönnetyllä oleskeluluvalla (esimerkiksi opiskelun tai työntöön perusteella), ei paluulle lähtökohtaisesti ole estettä. Jos henkilö katsoo, ettei hän voi palata kotimaahansa, hänen on mahdollista jättää kansainvälistä suojelua koskeva hakemus ja saada suojelun tarpeensa tutkittua turvapaikkamenettelyssä. Suomi ei myöskään omalla lupakäytännöllään halua houkutella kolmansien valtioiden kansalaisia turvautumaan luvattomaan edelleen liikkumiseen EU:n sisällä. Tarvetta myöntää uusia oleskelulupia valtioneuvoston päätöksen 149/2022 kohdassa 3) viitatuille kansalaisuudettomille henkilöille ja kolmansien valtioiden kansalaisille ei näin ollen enää ole.

Esitys

Edellä kuvatuilla perusteilla esitetään, että valtioneuvosto päättäisi ulkomaalaislain 109 §:n nojalla, että Suomi ei antaisi tilapäistä suojelua esitettävän päätöksen voimaantulon jälkeen Suomeen saapuville valtioneuvoston päätöksen 149/2022 kohdassa 3) tarkoitetuille kansalaisuudettomille henkilöille ja muiden kolmansien valtioiden kuin Ukrainan kansalaisille.

Tilapäistä suojelua ei annettaisi myöskään niille valtioneuvoston päätöksen 149/2022 kohdassa 3) tarkoitetuille henkilöille, jotka ovat tulleet Suomeen ennen päätöksen voimaantuloa, mutta eivät ole tätä ennen ilmaisseet haluaan saada tilapäistä suojelua.

Vaikutukset

Päätös ei vaikuta valtioneuvoston päätöksen 149/2022 kohdassa 3) tarkoitetuille henkilöille jo annettuun tilapäiseen suojeluun eikä tämän osoitukseksi ulkomaalaislain 110 §:n nojalla

Sisäministeriö
Inrikesministeriet

myönnetyn oleskeluluvan voimassaoloon. Nämä oleskeluluvat ovat ulkomaalaislain 110 ja 110a §:n nojalla voimassa 4.3.2024 saakka.

Tarvetta tehdä muita valtioneuvoston päätöksen 149/2022 alaan kuuluvia henkilöitä koskeva uusi päätös tarkastellaan, kun neuvosto tekee päätöksen tilapäisen suojelun jatkamisesta vielä vuodella, eli 4.3.2025 saakka. Kyseinen valtioneuvoston päätös on voimassa niin kauan, kuin neuvoston täytäntöönpanopäätös (EU) 2022/382 on voimassa, eli tällä hetkellä 4.3.2024 saakka. Kaikkien näille henkilöille myönnettyjen ja myönnettävien oleskelulupien voimassaolo päättyy siten 4.3.2024.

Esityksellä ei ole taloudellisia vaikutuksia.